



# **Svar på regeringsuppdrag**

## **Rapport – Öka förmågan att använda AI och ny teknik genom datadrivet arbete**

**Försäkringskassan 2026**

**Datum: 2026-03-09**

**Öka förmågan att använda AI och ny teknik genom datadrivet arbete**

**Version 1.0**

**Dnr FK 2026/000930**

**Innehåll**

|                                                                                                    |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Sammanfattning .....                                                                               | 3  |
| 1. Inledning.....                                                                                  | 4  |
| 1.1 Om uppdraget.....                                                                              | 4  |
| 1.2 Bakgrund och utgångspunkter .....                                                              | 4  |
| 1.3 Disposition .....                                                                              | 5  |
| 2. Redovisning av Försäkringskassans datadrivna arbete.....                                        | 5  |
| 2.1 Nuläge – Datadrivna arbetssätt 1.0.....                                                        | 5  |
| 2.2 Mot datadrivna arbetssätt 2.0 och ökad användning av AI .....                                  | 6  |
| 2.3 Åtgärder för att öka förmågan till datadrivet arbete.....                                      | 7  |
| 2.4 Resultat i form av praktiska tillämpningar .....                                               | 10 |
| 2.5 Summering av resultat och bidrag till verksamhetens utveckling .....                           | 11 |
| 3. Beaktande av risker i användandet av data och AI .....                                          | 12 |
| 3.1 Riskhantering kopplat till diskriminering och datahantering.....                               | 12 |
| 3.2 Riskhantering kopplat till AI-kunskap och kompetens.....                                       | 12 |
| 3.3 Riskhantering kopplat till transparens och förklarbarhet.....                                  | 13 |
| 3.4 Riskhantering kopplat till tekniska beroenden.....                                             | 13 |
| 4. Hinder och framgångsfaktorer för datadrivet arbete och ansvarsfull användning av AI-teknik..... | 14 |
| 4.1 Rättsliga förutsättningar.....                                                                 | 14 |
| 4.2 Strukturella förutsättningar .....                                                             | 15 |
| 4.3 Fortsatt arbete .....                                                                          | 15 |



## Sammanfattning

Försäkringskassan har under lång tid arbetat datadrivet och stärker kontinuerligt myndighetens förmåga att använda datadrivna arbetssätt och AI. Detta skapar bättre förutsättningar för tidig riskidentifiering, mer proaktiva arbetssätt, förbättrad service och effektivare verksamhetsprocesser. Förflyttningen innebär samtidigt en perspektivförskjutning där data ses som en gemensam strategisk och operativ tillgång som kan delas och återanvändas brett i verksamheten. Det förutsätter även utveckling av nya arbetssätt och förmågor i organisationen.

Arbetet omfattar bland annat etablering av gemensam data- och informationsstyrning, utveckling av gemensam operativ datalagringsplattform och stärkt kompetens inom verksamhetsarkitektur, data och AI. Parallellt utvecklas och utvärderas olika datadrivna tillämpningar, såsom riskbaserade urvalsprofiler och nätverksanalyser vilka bidrar till ökad träffsäkerhet i kontrollarbetet samt AI-baserade tillämpningar som automatiserad dokumenttolkning, vilket effektiviserar arbetet i handlägningsprocesserna.

Arbetet med data och AI omfattas av komplexa och omfattande regelverk som kräver löpande rättsliga ställningstaganden. Den rättsliga ramen påverkar i stor utsträckning om och hur olika datadrivna tillämpningar, AI och ny teknik kan användas.

Det är ett omfattande och långsiktigt arbete som påbörjats. Utvecklingen sker stegvis inom ramen för myndighetens ordinarie utvecklingsarbete, där tekniska möjligheter vägs samman med rättsliga ramar, verksamhetsbehov och kravet på stabil produktion.

## 1. Inledning

### 1.1 Om uppdraget

Försäkringskassan har fått följande uppdrag att besvara i regleringsbrevet för 2026:

***Öka förmågan att använda AI och ny teknik genom datadrivet arbete***

*Försäkringskassan ska redovisa i vilken utsträckning myndigheten arbetar datadrivet, vilka åtgärder som har vidtagits för att förbättra förmågan att arbeta datadrivet, samt göra en bedömning av vilket resultat som åtgärderna har lett till. Försäkringskassan ska även redovisa på vilket sätt arbetet med data och AI har bidragit till att utveckla verksamheten.*

*Av redovisningen ska framgå hur myndigheten beaktar risker och arbetar för att användning av data och AI sker på ett etiskt, säkert och icke-diskriminerande sätt. Eventuella hinder eller framgångsfaktorer för datadrivet arbete och användande av AI-teknik ska även redovisas.*

### 1.2 Bakgrund och utgångspunkter

Försäkringskassan har som kunskapsmyndighet en lång tradition av att arbeta datadrivet genom analyser kopplade till styrning och uppföljning, statistikframtagning och rapportering. Datadrivna arbetssätt används även för prognoser och olika typer av kontroller. Myndigheten har tillgång till ett unikt och omfattande datalager för dessa syften.

I detta sammanhang avses data vara de grundläggande uppgifter som samlas in och lagras med känd kvalitet. När kvalitetssäkrade data sedan används i ett verksamhetssammanhang, skapas information som kan ligga till grund för analys, beslut och verksamhetsutveckling. Det är en glidande skala för när data övergår och blir till information. Ett datadrivet arbetssätt förutsätter därmed både tillgång till kvalitetssäkrade data och förmåga att omsätta dessa till användbar information.

Datadriven automatisering är sedan länge etablerad i flera av myndighetens kärnprocesser, med syfte att uppnå en effektiv handläggning och enhetlig rättstillämpning.

I takt med ökad datatillgång och teknikutveckling, inte minst inom AI, har förutsättningarna stärkts för att ytterligare utveckla nyttjandet av data som en strategisk och operativ resurs. Att bli en mer data- och informationsdriven myndighet med ökad användning av ansvarsfull AI utgör bärande principer för myndighetens fortsatta utveckling. Det framgår bland annat i *Försäkringskassans ramverk för digital transformation*<sup>1</sup> som beslutades våren 2025.

I ramverket beskrivs en förflyttning från traditionella arbetssätt och tekniker till ett mer avancerat och integrerat nyttjande av data och AI. Förflyttningen sker stegvis, där etablerade analys- och automatiseringsförmågor kompletteras med nya tekniska och metodmässiga förmågor. Det handlar om en genomgripande omställning av verksamheten för att möta omvärldens krav och förväntningar. På sikt kommer det att omfatta allt från arbetssätt och kompetens, data och teknik, till kultur och ledarskap.

I den här redovisningen ligger tyngdpunkten på data och teknik samt regelverk och juridik.

---

<sup>1</sup> Försäkringskassans ramverk för digital information. Dnr. FK 2024/008513.



### 1.3 Disposition

I avsnitt 2 beskrivs hur Försäkringskassan traditionellt arbetat med det som benämns som datadrivna arbetssätt 1.0 och vilka åtgärder som vidtas för att utveckla myndighetens förmåga mot datadrivna arbetssätt 2.0. Vidare redovisas vilka resultat som har uppnåtts och på vilket sätt data och AI har bidragit till att utveckla verksamheten. I avsnitt 3 behandlas hur Försäkringskassan arbetar med risker gällande etiska avväganden, säker användning och icke-diskriminering i relation till datadrivet arbete och AI. I avsnitt 4 lyfts de hinder och framgångsfaktorer som myndigheten ser kopplat till datadrivet arbete och AI-teknik.

## 2. Redovisning av Försäkringskassans datadrivna arbete

### 2.1 Nuläge – Datadrivna arbetssätt 1.0

Traditionella datadrivna arbetssätt utgår från historiska data som används för att följa upp verksamhetsresultat, analysera orsaker till utfall samt ta fram statistik och prognoser. Analysmodeller, ibland med maskininlärningskomponenter, används främst för styrning, planering, uppföljning och kontroll. Därutöver finns väl etablerade koncept för datadriven automatisering av förmånsprocesser.

#### Urvals- och riskprofiler

Arbetet med att identifiera och hantera riskfyllda beteenden kopplade till felaktiga utbetalningar och bidragsbrott har bedrivits inom myndigheten i över 10 år och är i dag en integrerad del av verksamheten. Detta sker med stöd av urvals- och riskprofiler som, baserat på analyser av verksamhetsdata, används för att identifiera mönster och avvikelser som indikerar förhöjd risk, i syfte att rikta kontroll- och handläggningsinsatser dit de gör störst nytta.

Arbetsätten bidrar till en mer träffsäker prioritering av resurser, en stärkt kontrollförmåga och en effektiv, rättssäker handläggning med enhetlig tillämpning. En central utgångspunkt är att insatserna utformas proportionerligt och med beaktande av likabehandling.

Myndigheten har ett strukturerat datalager med väl utvecklade metadata och hög analytisk kompetens, vilket har möjliggjort en successiv utveckling mot mer träffsäkra riskanalyser och prioriteringar. Exempel på denna utveckling redovisas i avsnittet om datadrivna arbetssätt 2.0

#### Datadriven automatisering av förmånsprocesser

Datadriven automatisering av förmånsprocesser är ett koncept som togs fram runt millennieskiftet. Konceptet bygger på tre grundpelare i form av process, regler och information. Processen beskriver vilka arbetsmoment som ska utföras och i vilken ordning de ska utföras. Reglerna beskriver processens och myndighetens regler samt försäkringsvillkoren enligt lagstiftningen. Informationen är den data som behövs för att kunna avgöra om villkoren i de olika reglerna är uppfyllda.

För de förmåner som har en automatiserad process och automatiskt beslutsfattande kan man på övergripande nivå beskriva hanteringen enligt följande steg. När en ansökan om en förmån inkommer skapas ett förmånsärende utifrån de regler som finns för att skapa ärendet samt den information som finns i ansökan. Om tillgänglig information och reglerna är uppfyllda fattas ett automatiskt beslut och ersättning betalas ut. Om reglerna inte uppfylls eller om information saknas faller ärendet ut för manuell handläggning. Handläggaren får då information om orsaken och kan antingen komplettera ärendet eller fatta ett manuellt beslut, varefter den automatiserade hanteringen fortsätter. Automatiseringen är därmed i hög grad datadriven.

Den första förmånen som automatiserades enligt konceptet var tillfällig föräldrapenning år 2005. Därefter har föräldrapenning, aktivitetsstöd och tandvården automatiserats. Även sjukpenning och sjukpenninggrundande inkomst har automatiserats i ökande omfattning genom åren, beroende på rättsliga förutsättningar och andra överväganden.<sup>2</sup>

## 2.2 Mot datadrivna arbetssätt 2.0 och ökad användning av AI

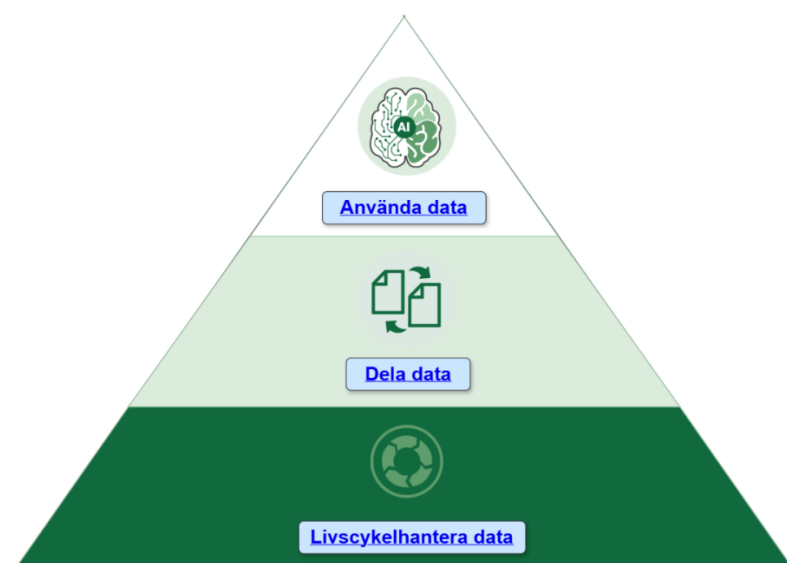
Försäkringskassans ambition är att vara en mer data- och informationsdriven myndighet. Det handlar om att nyttja data som en strategisk och operativ resurs i större omfattning och på nya sätt. Syftet är att stärka myndighetens förmåga att utföra sitt uppdrag genom mer träffsäker styrning, effektivare verksamhet, bättre service samt förbättrade möjligheter att tidigt upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar.

Att vara en mer data- och informationsdriven myndighet innebär en förflyttning från ett läge där data i hög grad är knuten till enskilda ärenden, förmåner och system, till ett mer datacentrerat synsätt. Det innebär att data struktureras, kvalitetssäkras och tillgängliggörs som både en strategisk och en operativ resurs som kan delas och återanvändas brett inom myndigheten samt i samverkan med andra aktörer, där rättsliga förutsättningar finns. Flera arkitekturdiscipliner behöver samverka för att säkerställa att verksamhetens behov och krav hänger ihop med den tekniska utvecklingen.

Rättsliga förutsättningarna sätter ramen för vad som är möjligt att uppnå. Användning och tillgängliggörande av data ska ske i enlighet med gällande regelverk om bland annat sekretess och dataskydd. Vid användning av AI tillkommer även krav enligt AI-förordningen bl.a. genom förbud mot vissa AI-användningsområden som kan påverka vilken data som är tillåten att använda i olika sammanhang.

### Grundläggande förutsättningar

För att kunna vara datadrivna och använda data som en strategisk resurs krävs tillgång till kvalitetssäkrade och strukturerade data med spårbarhet över hela datalivscykeln. För att skapa värde behöver data kunna delas mellan olika system och verksamheter på ett kontrollerat och enhetligt sätt. Slutligen kan data användas i exempelvis AI-tillämpningar. Myndighetens datahantering kan visualiseras genom den så kallade datapyramiden (se figur 1).

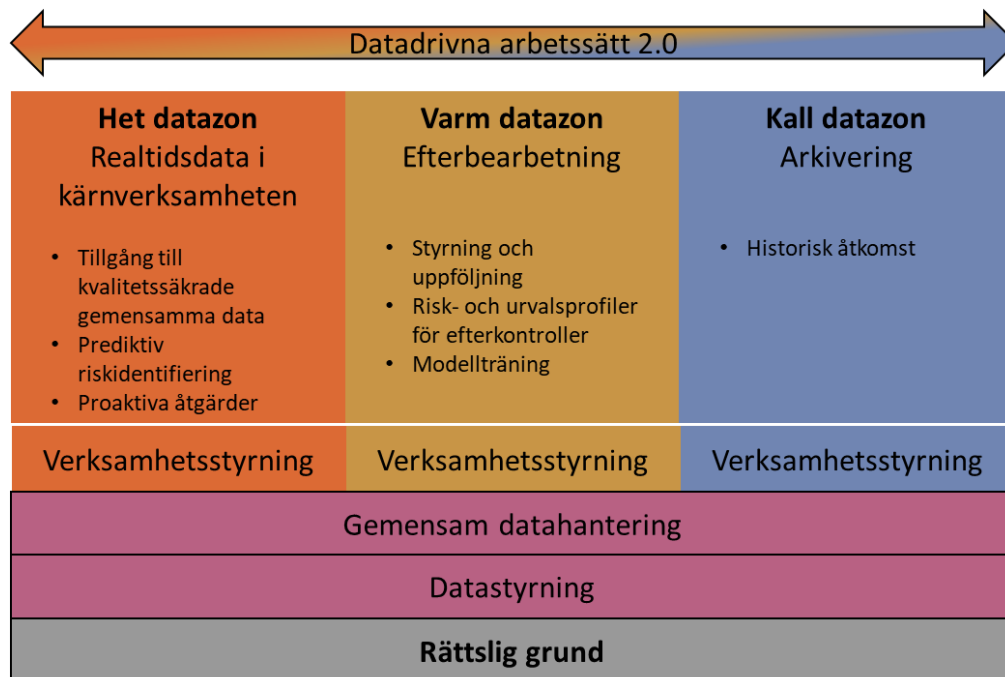


Figur 1. Bild som visar datapyramiden

<sup>2</sup> Mer om Försäkringskassans förutsättningar för automatisering finns att läsa i Inspektionen för socialförsäkringens rapport *Automatisering och AI i socialförsäkringen*, 2026:1.



Nedanstående översiktsbild visar hur myndighetens datastyrning och gemensamma datahantering utgår från en rättslig grund. Den gemensamma datahanteringen ska stödja verksamheten i tre huvudsakliga operativa lägen eller zoner som benämns het, varm och kall (se figur 2).



Figur 2. Översiktsbild över datazoner för datadrivna arbetssätt 2.0.

Inom respektive datazon sker verksamhetsstyrning utifrån gällande lagar och regler samt definierade informations- och processbehov.

- Den heta zonen ger tillgång till kvalitetssäkrade, gemensamma data och möjliggör prediktiv riskidentifiering. Kärnverksamheten är prioriterad i utvecklingen av den heta zonen.
- Den varma zonen omfattar ett gemensamt datalager där data från den heta zonen lagras för efterbearbetning. Här kan data analyseras, modeller tränas och statistikuttag genomföras utan att riskera att påverka kärnverksamheten.
- Kall zon avser arkivering av data och information i enlighet med gällande arkivbestämmelser.

För närvarande genomförs flera åtgärder kopplade till den heta zonen i syfte att möjliggöra att myndigheten kan nyttja data som en gemensam strategisk och förvaltd tillgång. Ett exempel är uppbyggnaden av den myndighetsgemensamma operativa datalagringsplattformen som beskrivs i kommande tabell. Plattformen utgör en central förutsättning för säker och effektiv delning av data i kärnverksamhetens handläggningsprocesser, vilket möjliggör prediktiv riskidentifiering och mer proaktiva arbetssätt, exempelvis för att identifiera och förhindra felaktiga beslut och utbetalningar.

## 2.3 Åtgärder för att öka förmågan till datadrivet arbete

Datadrivna arbetssätt 2.0 kräver ett sammanhållet arbete på flera nivåer och inom flera områden, allt från styrning, stöd och normering till genomförande och förmågebyggande.

Nedan redovisas centrala åtgärder som stärker myndighetens datadrivna förmåga och ökad användning av AI. Det är ett urval av åtgärder som beskrivs och ska inte ses som en uttömmande lista.



## Åtgärder kopplade till myndighetsgemensam styrning, stöd och normering

| Styrning, stöd och normering                                                                                                                                                                                                                                                                       | Resultat och bidrag till verksamhetens utveckling                                                                                             | Status           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| <b>Strategiska dokument</b> <ul style="list-style-type: none"><li>Långsiktiga mål för utveckling<sup>3</sup></li><li>Ramverk för digital transformation<sup>4</sup></li><li>AI-inriktning<sup>5</sup></li><li>Ståndpunkt: Data som strategisk resurs<sup>6</sup></li></ul>                         | Sätter mål och riktning för myndighetens arbete med att bli mer data- och informationsdriven och öka ansvarsfull användning av AI.            | Beslutade        |
| <b>Rättsliga dokument</b> <ul style="list-style-type: none"><li>Vägledning 2024:03, Digitalisering på Försäkringskassan</li><li>Riktlinje 2025:01, Användning av allmänt tillgängliga AI-tjänster</li><li>Informationsmeddelande 2025:155, Tillräcklig AI-kunnighet på Försäkringskassan</li></ul> | Tydliggör rättsliga och verksamhetsmässiga ramar för utveckling och användning av data och AI.                                                | Beslutade        |
| <b>Myndighetsgemensamma råd för samordning av:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>Data- och informationshantering</li><li>AI</li></ul>                                                                                                                                                      | Stärker den myndighetsgemensamma samordningen och utvecklingen som behövs för att gå mot datadrivna arbetssätt 2.0 och ökad användning av AI. | Under etablering |

## Åtgärder kopplade strukturer och metoder för att underlätta genomförande

| Regelefterlevnad och uppföljning                                                                                                     | Resultat och bidrag till verksamhetens utveckling                                                                                                                                                                           |                  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| Metod för livscykelhantering av verksamhetsinformation.                                                                              | Säkerställer en strukturerad och regelverksenlig hantering av information och data genom hela livscykeln, från het och varm till kall zon, vilket stärker datakvalitet, spårbarhet och möjligheter till återanvändning.     | Etablering pågår |
| Informationsmeddelande 2025:150, Införande och förvaltning av AI-modeller i Försäkringskassans verksamhet och it-system.             | Beredningsprocess för att säkerställa att AI-modeller som används i Försäkringskassans verksamhet eller är införda i myndighetens it-system följer gällande regelverk och att eventuella risker är klarlagda och hanterade. | Gällande         |
| Riktlinje 2017:14, version 2, Informationsmodellering och Försäkringskassans gemensamma informationsmodell.<br>(Dnr: FK 2024/002369) | Identifierar och beskriver den information som hanteras i verksamhetens processer. Används till exempel vid verksamhetsutveckling, digitalisering och                                                                       |                  |

<sup>3</sup> Försäkringskassans mål för långsiktig utveckling. Dnr. FK 2022/022021.

<sup>4</sup> Försäkringskassans ramverk för digital information. Dnr. FK 2024/008513.

<sup>5</sup> Försäkringskassans AI-inriktning. Dnr. FK 2024/008513.

<sup>6</sup> Försäkringskassans ståndpunkter. Data som strategisk resurs.



|                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                          |               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
|                                                                                                                | automation och inte minst vid informationsklassning.                                                                                                                                                                                                                                     |               |
| <b>Verksamhetsarkitektur</b>                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                          |               |
| Utveckling av innehåll och arbete med verksamhetsarkitektur, inklusive informationsarkitektur.                 | Informationsarkitekturarbetet skapar förutsättningar för kartläggning av informationsbehov och etablering av gemensamma begrepp och definitioner så att det blir enklare för människor och lösningar att förstå varandra och samverka. Bidrar även till förbättrad informationskvalitet. | Pågår         |
| <b>IT-arkitektur</b>                                                                                           | <b>Resultat och bidrag till verksamhetens utveckling</b>                                                                                                                                                                                                                                 | <b>Status</b> |
| Strategiska arkitekturinitiativ för att möta myndighetens ambition av data- och informationsdrivna arbetssätt. | Ett exempel är arbetet med gemensam dataarkitektur inom ramen för den förenklade IT-arkitekturen för förmåner (FIFF). Den beskriver hur data ska struktureras och hanteras för att möjliggöra delning och återanvändning i olika delar av verksamheten.                                  | Pågår         |
| Ramverk och styrmodeller för datahantering.                                                                    | Gemensamma principer, styrmodeller och riktlinjer som beskriver hur data ska styras, förvaltas och hanteras i praktiken.                                                                                                                                                                 | Pågår         |
| <b>Infrastruktur och plattformar</b>                                                                           | <b>Resultat och bidrag till verksamhetens utveckling</b>                                                                                                                                                                                                                                 | <b>Status</b> |
| Myndighetsgemensam operativ datalagringsplattform (het zon).                                                   | Möjliggör en gemensam, strukturerad och kvalitetssäkrad lagring av operativa data. Skapar tekniska förutsättningar för säkert tillgängliggörande och återanvändning av data mellan förmåner och verksamhetsområden.                                                                      | Pågår         |
| Myndighetsgemensam datakatalog.                                                                                | Möjliggör ökad sökbarhet, transparens och återanvändning av data genom att tydliggöra datamängder, semantik och ansvar.                                                                                                                                                                  | Pågår         |
| Projekt för en myndighetsgemensam plattform för Business Intelligence (varm zon).                              | Stärker analysförmågan genom förbättrad dataförsörjning, gemensamma analysverktyg och stöd för explorativ analys och prediktiv analys.                                                                                                                                                   | Pågår         |

## Åtgärder kopplade till kompetens och förmågebyggande

| Kompetens och förmågebyggande                                                                                                            | Resultat och bidrag till verksamhetens utveckling                                                                                                                       | Status           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| Kunskapslyft inom verksamhets- och informationsarkitektur riktat till förmåns- och stöдавdelningarna (ett 50-talet arkitekter utbildas). | Stärker myndighetens förmåga att gå mot mer data- och informationsdrivna arbetssätt.                                                                                    | Pågår            |
| Omorganisering på IT-avdelningen för att stödja utvecklingen och användningen av data och AI.                                            | Samlar kompetens och ansvar för utveckling, införande och förvaltning av data- och AI-lösningar i en gemensam struktur, vilket stärker den samlade utvecklingsförmågan. | Genomförd        |
| Utbildningar för ökad AI-kunnighet.                                                                                                      | Bidrar till ökad AI-mognad i organisationen genom öppna och lättillgängliga utbildningar                                                                                | Pågår            |
| Utbildningar för ökad data-kunnighet.                                                                                                    | Skapar gemensam förståelse och datakunnighet ("data literacy") i organisationen samt stärker kompetensen kring förutsättningarna för datadrivna arbetssätt.             | Under etablering |
| Medarbetar- och chefsenkät avseende inställning till digital transformation och AI.                                                      | Resultaten utgör underlag för riktade kompetens- och förändringsinsatser i myndighetens förflyttning mot mer datadrivna arbetssätt och ökad AI-användning.              | Genomförd        |

## 2.4 Resultat i form av praktiska tillämpningar

Redovisning av några datadrivna tillämpningar och AI-lösningar som används i verksamheten.

| Datadrivna tillämpningar                                                                                                                                                                    | Resultat och bidrag till verksamhetens utveckling                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Status       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| Pilotprojekt för utveckling av en specifik urvalsprofil och riktade arbetssätt efter att en lägesbild pekade på att 8 procent står för 80 procent av de medvetna felaktiga utbetalningarna. | Stärker myndighetens förmåga att identifiera och prioritera ärenden med hög risk för avsiktliga felaktiga utbetalningar genom kombination av riskbaserade urvalsmodeller och nätverksanalyser. Tillämpningen möjliggör mer träffsäkra kontroller mot en liten grupp av individer som står för majoriteten av de avsiktliga felaktiga utbetalningarna. Det har lett till högre återkrav och högre andel polisanmälningar i identifierade ärenden jämfört med impulser i den ordinarie kontrollverksamheten. | Pilotprojekt |
| Riskbaserad AGI-profil inom sjukpenningen.                                                                                                                                                  | Stärker myndighetens förmåga att identifiera ärenden med förhöjd risk för felaktiga utbetalningar genom samkörning                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | I drift      |



|                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
|                                                                                                                       | av sjukpenningdata med arbetsgivardeklarationer på individnivå (AGI). Möjliggör riktade kontroller där utbetalningar från arbetsgivare och sjukpenning sammanfaller tidsmässigt och där avvikelser finns mellan dessa utbetalningar och utbetald ersättning för förmån.                                                                |               |
| Anslutning till nytt utbetalningssystem för sjukförmåner med ökad detaljnivå och fler datapunkter i utbetalningsdata. | Möjliggör mer träffsäkra datadrivna kontroller genom detaljerad information om utbetalningsperioder och omfattning per dag. Förbättrar möjligheten att identifiera överlapp och sammanfallande ersättningar mellan förmåner samtidigt som datamängder från andra myndigheter m.m. identifieras och förhindrar felaktiga utbetalningar. | I drift       |
| <b>AI-tillämpningar<sup>7</sup> – endast ett litet urval</b>                                                          | <b>Resultat och bidrag till verksamhetens utveckling</b>                                                                                                                                                                                                                                                                               | <b>Status</b> |
| Användning av syntetiska testdata i utvecklingen av e-arkivet.                                                        | Möjliggör en mer effektiv testning och utveckling genom säker hantering av testdata utan exponering av känslig information.                                                                                                                                                                                                            | I drift       |
| Införande av AI-baserad dokumenttolkning i skanningsprocessen.                                                        | Automatiserar tolkning och extraktion av information ur inkommande dokument, vilket effektiviserar handlägningsprocessen och minskar manuellt arbete.                                                                                                                                                                                  | I drift       |
| Maskning.                                                                                                             | Verktyg för att upptäcka och maskera viss typ av information. Tjänsten används vid utlämningsärenden, där maskering av bl.a. personuppgifter krävs, vilket minskar det manuella arbetet och ökar effektiviteten och kvaliteten. Tjänsten erbjuds även i försöksverksamheten inom ramen för AI-verkstan.                                | I drift       |

## 2.5 Summering av resultat och bidrag till verksamhetens utveckling

Försäkringskassan har sedan tidigare etablerade datadrivna arbetssätt som utgör en integrerad del av myndighetens styrning, uppföljning och verksamhetsutveckling. Datadriven automatisering av förmånsprocesser är också väl utvecklad och bidrar till effektiv handläggning och enhetlig rättstillämpning.

Sammantaget befinner sig Försäkringskassan i ett uppbyggnadsskede där grundläggande strukturer och förmågor etableras för att accelerera förmågan till datadrivet arbete ytterligare. Detta lägger en stabil grund för en fortsatt ökad och ansvarsfull användning av AI och andra datadrivna tillämpningar.

<sup>7</sup> Fler AI-tillämpningar redovisas i Försäkringskassans tidigare svar på regeringsuppdraget om myndigheters användning av AI: *Försäkringskassans arbete med artificiell intelligens*. Dnr. FK 2025/000547.



Redan i dag finns konkreta exempel som ger verksamhetsnytta i olika delar av myndigheten. Datadrivna urvalsprofiler, nätverksanalyser och samkörningar med externa datakällor möjliggör mer träffsäkra kontroller och prioriteringsstöd. Förbättrad datatillgång och ökad detaljnivå på data stärker möjligheten att identifiera avvikelser tidigt i processen. AI-baserade tillämpningar som automatiserad dokumenttolkning och verktyg för maskning minskar det manuella arbetet och effektiviserar på så vis handläggningen.

### **3. Beaktande av risker i användandet av data och AI**

I detta avsnitt redovisas hur myndigheten beaktar risker och arbetar för att användning av data och AI sker på ett etiskt, säkert och icke-diskriminerande sätt. Svaret ges främst utifrån ett rättsligt perspektiv.

#### **3.1 Riskhantering kopplat till diskriminering och datahantering**

Försäkringskassan hanterar stora mängder personuppgifter i handläggningen. AI-tillämpning som berör enskilda innebär i regel fler risker än AI-tillämpningar som används i interna administrativa processer. Inom socialförsäkringen och anslutande bidragssystem är diskriminering förbjuden.<sup>8</sup> I de fall där Försäkringskassan använder AI inom socialförsäkringen på ett sätt där det kan uppstå risk för diskriminering, görs en bedömning ur ett diskrimineringsrättsligt perspektiv innan AI-systemet tas i bruk.

En risk när enskilda berörs är så kallad algoritmisk diskriminering, vilket exempelvis kan vara en konsekvens av att det finns bias i de data som samlas in och som används vid träning av ett AI-system. AI-förordningen, som i vissa delar är tillämpliga i dag, ställer krav på kvaliteten på den data som används vid träning, validering och test av ett AI-system som ska användas inom ett högriskområde. Ett exempel är kravet på undersökning av eventuella bias som sannolikt kommer att påverka människors hälsa och säkerhet, inverka negativt på grundläggande rättigheter eller leda till diskriminering som är förbjuden enligt unionsrätten, kravet på riskhanteringssystem och mänsklig kontroll. Den klassificering av AI-system som ska ske och de krav som därefter ska följas enligt AI-förordningen innebär att de risker som uppstår vid användning av ett AI-system hanteras inom ramen för gällande rätt. AI-förordningen är i sig ett komplext och omfattande regelverk, som därtill är nytt, vilket medför rättsliga tolkningssvårigheter. I avvaktan på närmare vägledning från EU och utveckling av praxis har Försäkringskassan tidigt börjat förbereda inför tillämpning av förordningen.

I all offentlig verksamhet ställs också krav på saklighet, opartiskhet och likabehandling.<sup>9</sup> Detta krav omfattar vilka omständigheter som får ligga till grund för ett beslut eller en åtgärd i ett ärende hos myndigheten. Försäkringskassan håller på att utarbeta stöd för hur kravet på saklighet kan uppfyllas vid tillämpning av AI-drivna verktyg och annan avancerad och datadriven teknik i Försäkringskassans rättstillämpande verksamhet.

#### **3.2 Riskhantering kopplat till AI-kunskap och kompetens**

Användning av alla typer av AI-system ställer höga krav på användarens förståelse för hur AI-systemet fungerar. AI-förordningen ställer även krav på att medarbetare ska ha tillräcklig med AI-kunnighet.

I fall där AI-system gör bedömningar eller helt eller delvis fattar beslut under handläggningen behöver det fortsatt finnas människor som har tillräcklig kompetens och kunskap för att exempelvis kunna kvalitetssäkra data och för att kunna följa upp och utvärdera AI-systemets utfall. Försäkringskassan har i dag en hög grad av mänsklig

<sup>8</sup> 2 kap. 14§ 1 diskrimineringslagen [2008:567].

<sup>9</sup> 1 kap. 9§ RF.



involvering när AI används inom handläggningen, för att möta kraven på att tekniken används på ett rättssäkert, tryggt och tillförlitligt sätt. Försäkringskassan har tagit fram en grundutbildning i AI för att öka kompetensen kring AI och därigenom möjliggöra för medarbetare att använda AI på ett ansvarsfullt sätt. Utbildningar har även tagits fram i AI och teknik, AI och juridik samt AI, diskriminering och etik. Myndigheten har även tagit fram riktlinjer för användandet av allmänt tillgängliga AI-tjänster i arbetet<sup>10</sup>, som bland annat berör i vilka situationer medarbetare får och inte får använda AI-tjänster och betydelsen av ett riskmedvetet förhållningssätt.

### 3.3 Riskhantering kopplat till transparens och förklarbarhet

För att AI-system ska kunna användas på ett tillförlitligt och tryggt sätt behöver de vara transparenta och förklarbara. För Försäkringskassans och andra myndigheters del gäller, utöver AI-förordningens regler, också bestämmelser om service, effektivitet och tillgänglighet i förvaltningslagen (2017:900) och myndighetsförordningen (2007:515) både vid ärendehandläggning och vid annan förvaltningsverksamhet. Vid användning av automatisering eller AI-system inom ärendehandläggning gäller samma krav på utredning, kommunikering, partsinsyn och dokumentation av beslutsunderlag samt beslutsmotivering som vid manuell handläggning. Gällande regler medför därmed att ärenden oavsett vilken teknik som används övervakas och granskas i syfte att upptäcka och åtgärda risker för felaktigheter. De åtgärder som har beskrivits i ovan stycken bidrar till att myndighetens användande av AI är transparent och förklarbart.

En särskild risk med automation och AI-system är att människor tenderar att lita på och okritiskt följa utfallet från systemet, ett fenomen känt som automation bias. Det innebär att det krävs hög grad av självständighet och kompetens hos de människor som använder och övervakar systemet. Denna risk ökar i takt med att transparensen i systemet minskar.

Brister avseende transparens och förklarbarhet riskerar att minska allmänhetens förtroende för myndigheten och försvåra för allmänheten att tillvarata och utöva sina demokratiska rättigheter. För att enskilda ska kunna överklaga ett myndighetsbeslut måste myndigheten på ett begripligt sätt kunna ange grunderna för och förklara de resonemang som lett fram till beslutet. För att AI ska användas på ett sätt som är värdeskapande för Försäkringskassan och samhället i stort har en AI-inriktning<sup>11</sup> för en bred och ansvarsfull användning av den nya tekniken tagits fram. En av de flera förmågor myndigheten ska utveckla är att bidra till ökad förståelse för AI hos medborgarna, genom att vi i vår externa kommunikation är öppna med hur och när vi använder AI.

### 3.4 Riskhantering kopplat till tekniska beroenden

Försäkringskassans verksamhet är samhällsviktig och är en viktig del av Sveriges civila beredskap och totalförsvär. Rådighet är en viktig aspekt och gör det nödvändigt att analysera potentiella verksamhetskritiska tekniska beroenden samt hur risker kopplade till dessa kan hanteras och minskas.

Frågan om rådighet är även en aspekt som lyfts i Försäkringskassans och Skatteverkets svar på regeringsuppdraget att utreda förutsättningarna för en AI-verkstad för den offentliga förvaltningen. I rapporten beskrivs rådighet som, såväl rättslig som faktisk möjlighet, att förfoga över och utöva kontroll över något. Rådighet över AI-tjänster och data utgör en viktig förutsättning för att stärka Sveriges civila beredskap och digitala suveränitet.<sup>12</sup>

<sup>10</sup> Riktlinjer 2025:01, *Användning av allmänt tillgängliga AI-tjänster*.

<sup>11</sup> *Försäkringskassans AI-inriktning*. Dnr. FK 2024/008513.

<sup>12</sup> Se Svar på regeringsuppdraget att utreda förutsättningarna för en AI-verkstad för den offentliga förvaltningen. Dnr. FK 2025/016953, SKV 8-8583-2026.



Försäkringskassan arbetar aktivt med, och har en gedigen erfarenhet av, riskhantering kopplad till olika typer av applikationer, inklusive AI-baserade lösningar. Risker relaterade till datahantering utgör en integrerad del av detta arbete.

Givet förflyttningen mot datadrivna arbetssätt 2.0 och ökad användning av AI, förstärks riskhanteringen kopplad till data, i syfte att ytterligare säkerställa att användningen av data sker på ett ansvarsfullt och tillförlitligt sätt.

## 4. Hinder och framgångsfaktorer för datadrivet arbete och ansvarsfull användning av AI-teknik

Det finns rättsliga och strukturella förutsättningar som påverkar utvecklingstakten. Flera av dessa utgör både hinder och framgångsfaktorer, beroende på hur de hanteras och utvecklas.

### 4.1 Rättsliga förutsättningar

Som tidigare nämnts, sätter rättsliga regelverk en central ram för hur data får samlas in, delas, kombineras och användas.

I Försäkringskassans remissvar<sup>13</sup> på slutbetänkandet *Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro*<sup>14</sup> framgår att Försäkringskassan bedömer att utredningen underskattar komplexiteten i det materiella regelverket. Utformningen av reglerna om rätten till förmåner påverkar möjligheten att utbyta och återanvända uppgifter, automatisera handläggningen och verifiera uppgifterna för att säkerställa korrekta utbetalningar.<sup>15</sup>

Försäkringskassan håller med om att flera av förslagen i det remitterade betänkandet ger bättre förutsättningar att nyttja modern teknik för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Försäkringskassan tillstyrker i remissvaret förslaget till bred ändamålsbestämmelse för personuppgiftsbehandling och flera av de andra förslagen om ändringar i 114 kap. socialförsäkringsbalken (SFB) och offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Försäkringskassan håller även med om att det skulle behövas en sektorsövergripande översyn av det samlade nationella dataskyddsregelverk som kompletterar EU:s dataskyddsförordning.

AI-förordningen innebär ytterligare rättsliga ramar. Bland annat aktualiseras förbudet mot social poängsättning, vilket begränsar hur uppgifter får användas som grund för risk- och urvalsprofiler. Samtidigt ger AI-förordningen möjlighet att behandla personuppgifter för utveckling, träning och testning, även om de ursprungligen och lagligen samlats in för andra syften, förutsatt att det sker i en AI-regulatorisk sandlåda med ett antal villkor uppfyllda. Exempelvis

- måste det vara fråga om ett AI-system som ska utvecklas för att ett viktigt allmänt intresse ska skyddas av en offentlig myndighet eller annan fysisk eller juridisk person på ett antal uppräknade områden, där den offentliga förvaltningens och de offentliga tjänsternas effektivitet och kvalitet är ett sådant
- ska de data som behandlas vara nödvändiga för att uppfylla de krav som gäller för högrisksystem

<sup>13</sup> Försäkringskassans remissvar på SOU 2025:108. Dnr. FK 2025/027164.

<sup>14</sup> SOU 2025:108 *Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro*. Betänkande av Utredningen om digitalisering mot felaktiga utbetalningar i socialförsäkringen.

<sup>15</sup> Se även ISF:s rapport *Automatisering och AI i socialförsäkringen*, 2026:1.



- ställs det ett antal krav på säkerhets- och övervakningsmekanismer, dokumentation, och att en sandlådeplan tas fram och följs m.m.<sup>16</sup>

## 4.2 Strukturella förutsättningar

Digital transformation påverkar hela verksamheten, från arbetssätt och kompetens, data och teknik, till kultur och ledarskap.

En genomförd medarbetar- och chefsundersökning visar en generellt positiv inställning till AI och dess möjligheter att bidra till verksamhetsutveckling och effektivitet. Resultaten pekar även på behov av fortsatt kompetensutveckling och förändringsstöd, bland annat kopplat till arbetssätt och roller.

Förflyttningen mot mer data- och informationsdrivna arbetssätt ställer ökade krav på sammanhållen styrning, samverkan mellan verksamhet och IT samt uthållighet över tid. Takten i utvecklingen behöver anpassas så att det råder balans mellan förflyttning och stabilitet.

## 4.3 Fortsatt arbete

Förflyttningen mot mer utvecklade datadrivna arbetssätt och ökad användning av AI pågår och kommer fortsätta över överskådlig tid. Det är ett långsiktigt och omfattande arbete. Utvecklingen sker successivt genom etablering av gemensamma strukturer, förmågor och arbetssätt. Den fortsatta utvecklingen förutsätter uthållighet och ett samordnat genomförande, där tekniska möjligheter utvecklas i takt med rättsliga och verksamhetsmässiga förutsättningar.

Försäkringskassans bedömning är att denna förflyttning i huvudsak bör drivas inom ramen för myndighetens ordinarie utvecklingsarbete, där initiativ integreras och prioriteras i relation till övriga förändringsbehov samt balanseras mot en stabil produktion och ett hållbart genomförande över tid.

---

<sup>16</sup> Se artikel 59 AI-förordningen.



Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av avdelningschef Stefan Blom, rättschef Ingrid Utne och avdelningschef Peter Haglind, samt verksamhetsutvecklare Maria Kristiansson och jurist Såma Kader, de senare som föredragande.

Nils Öberg

Maria Kristiansson  
Såma Kader